

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อสรุป

"สิ่งแวดล้อม" หรือ "สภาวะแวดล้อม" หรือ "สภาพแวดล้อม" หรือ "Environment" หมายความว่า "องค์ประกอบและข้อเท็จจริงตามธรรมชาติที่ห้อมล้อมอยู่รอบตัวซึ่งปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ อันเป็นปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อความอยู่รอดและพัฒนาการหรือความเจริญเติบโตของมนุษย์ในฐานะที่เป็นทั้งแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหารแหล่งหายใจ แหล่งพักผ่อนและทั้งของเสียจากกิจกรรมของมนุษย์ และในที่สุดสิ่งแวดล้อมก็เป็นแหล่งรองรับซากร่างกายของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่นด้วย" สำหรับคำว่า "มลพิษ" หรือ "สภาวะมลพิษ" หรือ "มลภาวะ" หรือ "สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ" หรือ "สภาวะแวดล้อมเป็นพิษ" หรือ "สภาพแวดล้อมเป็นพิษ" หรือ "Pollution" มีความหมายโดยทั่วไปหมายความว่า "ความผิดปกติในการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพ, เคมี, ชีวะและอื่น ๆ อันเป็นการแปรเปลี่ยนที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์จนทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศของมนุษย์นั้น ไม่อาจรับภาระได้ต่อไปอีกแล้ว ไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ด้วยกันเองอันมีผลเป็นพิษภัยต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพร่างกายหรือชีวิตของมนุษย์ เป็นการเคืองรอนรำคาญ เกิดความเสื่อมโทรมและโรคภัยไข้เจ็บขึ้นในประชาคมและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์" และเฉพาะในวิทยานิพนธ์นี้คำว่า "มลพิษ", "ภาวะมลพิษ", "มลภาวะ", ฯลฯ "Pollution" หมายความว่า "การแปรเปลี่ยนของสิ่งแวดล้อมอันมีสาเหตุโดยธรรมชาติหากแต่เป็นผลจากกิจกรรมของมนุษย์ซึ่งก่อให้เกิดพิษภัยต่อชีวิต ร่างกายสุขภาพอนามัยตลอดจนทรัพย์สินของมนุษย์"

มนุษย์ได้ให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมาเป็นเวลานานก่อนสมัยคริสตกาล ดังปรากฏหลักฐานในหนังสือ "On Airs, Waters, and Places," ของฮิปโปเครติส (Hippocrates) บทบัญญัติเฑาะที่ 10 บทที่ 1 และบทที่ 10 ของกฎหมายสิบสองเฑาะ และ

หนังสือ Critias ของเพลโต (Plato) เป็นต้นและภัยเหตุที่อัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรโลกมากขึ้น มีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยตลอดจนการนำเอาเทคโนโลยีอันสลับซับซ้อนมาใช้ในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมอย่างมากมาย ดังนั้นนับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมานุษยได้เพิ่มความสนใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมทวีมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ เพราะพิษภัยและภัยอันตรายต่าง ๆ จากปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษซึ่งถูกสะสมไว้ในอดีตปรากฏอาการขึ้นอย่างแจ่มชัด โดยเริ่มขึ้นก่อนในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมทั้งในทวีปยุโรป ทวีปอเมริกา และแม้แต่ในประเทศญี่ปุ่น ขณะเดียวกันการเสนอความเห็นและการเรียกร้องให้ระงับพิษภัยดังกล่าวที่นักวิชาการแต่ละท่านเห็นว่ามีสาเหตุต่าง ๆ กันนั้นได้มีการเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวางด้วยข้อเขียนและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะต้นของปี ค.ศ. 1972 บทความเรื่อง A Blueprint for Survival ในนิตยสาร Ecologist เรียกร้องและชี้ให้ทุกคนในสังคมเห็นถึงความจำเป็นรีบด่วนที่ต้องมีสำนึกร่วมกัน และต้องมีการจำกัดขอบเขตเพื่อวางแผนกำหนดร่วมกันในเรื่องสิ่งแวดล้อม ด้วยการควบคุมระบบกิจกรรมของมนุษย์ทั้งในการใช้เทคโนโลยีผลิตสิ่งต่าง ๆ และการจัดระเบียบสังคมด้วยวิธีการทางกฎหมาย นอกจากนี้รายงานของ Club of Rome ในหนังสือ The Limits to Growth ได้แสดงให้เห็นถึงข้อมูลทั้งในอดีตและปัจจุบันเพื่อทำนายเหตุการณ์ในอนาคต โดยระบุว่าโลกและประชาชาติควรวางแผนมาตรฐานสำหรับตนเองในการจำกัดความเจริญทางภาคอุตสาหกรรมอันเป็นเหตุแห่งสิ่งแวดล้อมเป็นพิษลงบ้าง เพื่อประชากรและคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะได้มีเสถียรภาพแห่งประโยชน์ร่วมกัน และช่วยคำจูงใจซึ่งกันและกันได้อย่างสมบูรณ์ และเป็นการเห็นพ้องต้องกันในบรรดานักวิชาการทั้งหลายว่ามลพิษจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ส่งผลให้เกิดภัยอันตรายร้ายแรงต่อประชากรมากที่สุดได้แก่มลพิษจากกิจกรรมภาคอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามปัญหาสิ่งแวดล้อมมิได้จำกัดวงเริ่มต้นในระบัยโลกอย่างแท้จริง เมื่อองค์การสหประชาชาติได้เปิดการประชุมพิจารณาเรื่อง "สิ่งแวดล้อมของมนุษยชาติ" ขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1972 ซึ่งถือได้ว่าเป็นปีแห่งสิ่งแวดล้อมโลก (World Environment Year)

สำหรับประเทศไทยความสนใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมได้เริ่มมานานแล้วเช่นกัน โดยปรากฏหลักฐานในกฎหมายอาญาหลวงสมัยอยุธยาปีที่ 115 และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตรา "ประกาศพระบรมราชโองการไม่ให้ทิ้งส้วก ภายลงในน้ำ" หลังจากนั้นได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมออกให้บังคับ อีกเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามผลจากการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษได้ถูกนำขึ้นพิจารณาเป็นครั้งแรกในสมัยรัฐบาล พญา จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีโดยเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ควันพิษ (Smog) ที่เกิดขึ้นในประเทศอุตสาหกรรม และเมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและอุตสาหกรรมของประเทศเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นลำดับ รัฐบาลในสมัยต่อมาก็ต้องประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษที่เกิดขึ้นกับประชาชนมากยิ่งขึ้น เช่น การแพ้สารแมงกานีสของคนงานโรงงานถ่านไฟฉายในปี พ.ศ. 2507 ปัญหาการที่ประชาชน ตำบลบางครุใช้กากหม้อเบตเตอร์รถยนต์เป็นเชื้อเพลิง เคี้ยวน้ำตาลในปี พ.ศ. 2513 และ ปัญหา ณ. ที่เดียวกันนี้เมื่อประชาชนใช้วัสดุทิ้งขว้างมาทำถนนและถมบริเวณหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2519 กรณีแม่น้ำแม่กลองเริ่มเน่าเสียในปี พ.ศ. 2512 เพราะโรงงานน้ำตาลริมฝั่งแม่น้ำ ในเขตจังหวัดกาญจนบุรีปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แม่น้ำ หรือปัญหาโรงงานอุตสาหกรรมก่อความเดือดร้อนรำคาญและก่อให้เกิดพิษภัยแก่ประชาชนในอีกหลายกรณี เป็นต้น

เนื่องจากความจำเป็นที่รัฐต้องบริหารประเทศ โดยคำนึงนโยบายเศรษฐกิจ และสังคมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ซึ่งรัฐเห็นว่าการเร่งขยายผลผลิต การระดมทุนจากทั้งในและนอกประเทศ และการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในกิจการภาคอุตสาหกรรม เป็นวิถีทางที่ดีที่สุดที่สามารถทำให้อัตรารายได้ประชาชาติสูงขึ้นทัดเทียมกับอารยประเทศ เฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลสมัยที่ 42 ในปัจจุบันนี้ เน้นหนักในค่านิยมเสริมชักชวนต่างประเทศมาลงทุนประกอบกิจการภายในประเทศซึ่งย่อมหมายถึงกิจการภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 กำหนดภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมให้มีระบบเศรษฐกิจเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนลักษณะโครงสร้างจากประเทศกสิกรรมเป็นประเทศ "กึ่งอุตสาหกรรม" อย่างสมบูรณ์แบบ สภาพการณ์ในปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทย

ความแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 นี้จึงมีแนวโน้มที่รัฐจะต้องนำประเทศไปสู่เป้าหมายและส่งเสริมอุตสาหกรรมทวีมากขึ้น ในขณะที่เกี่ยวกับรัฐก็ตระหนักถึงความลพิษที่ส่งผลเป็นภัยอันตรายร้ายแรงแก่ประชาชนมากที่สุดมีสาเหตุมาจากแหล่งอุตสาหกรรม จึงได้จัดให้มี "นโยบายและมาตรการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ" และ "แผนสิ่งแวดล้อมสำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5" เป็นเครื่องมือในการบริหารสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม

ในทางกฎหมาย ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมตราออกใช้บังคับเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชน แต่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนสถานการณ์เมืองได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กฎหมายที่ตราขึ้นแล้วนั้นไม่สามารถนำมาใช้บังคับเพื่อการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายได้ครบถ้วนทุกกรณี หลักเกณฑ์แห่งกฎหมายซึ่งตีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำ ก่อเป็นผลโดยตรง ผลธรรมดาหรือเป็นผลอันใกล้ชิดกับเหตุตลอดจนหลักเกณฑ์กระบวนการพิจารณาว่าควยพยานหลักฐาน กลายเป็นข้อขัดข้องที่ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากกรณีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเพียงพอ

อย่างไรก็ตาม สภาพความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมกับผู้เสียหายที่ได้รับพิษภัยจากสารมลพิษอันเนื่องมาจากแหล่งอุตสาหกรรม ได้มีและเคยเกิดขึ้นแล้วในประเทศอุตสาหกรรม แต่ประเทศอุตสาหกรรมเหล่านั้นได้ใช้ทั้ง "ทฤษฎีในทางเศรษฐกิจสังคม" และ "ทฤษฎีในทางกฎหมาย" ปรบิให้เข้ากับการพัฒนาประเทศเพื่อการเยียวยาแก่ผู้ได้รับความเสียหายและเพื่อวางหลักเกณฑ์ความเป็นธรรมในประเทศกล่าวคือ

1. "ทฤษฎีในทางเศรษฐกิจ-สังคม" มีหลักเกณฑ์ว่า ประเทศใดมีพื้นที่สีเขียวค่อนข้างสูง ประชาชนมีการกินที่อยู่ดี มีเวลาพักผ่อน ประเทศนั้นย่อมมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีโดยไม่จำเป็นต้องยึดถือรายได้ประชาชาติเป็นเกณฑ์แห่งความเจริญของประเทศและเนื่องจากมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการผลิต (Factors of Production) ดังนั้นเมื่อมลพิษทำให้เกิดความเสียหายขึ้นกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจึงต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ที่ว่า "ผู้ใดเป็นผู้ก่อให้เกิดมลพิษ ผู้นั้นต้องจ่าย" (Polluter-Pays-Principle)

2. "ทฤษฎีในทางกฎหมาย" อันใดแก

"ทฤษฎีสติธิในสิ่งแวดลอม" มีหลักเกณฑ์ว่า "สิ่งแวดลอมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ และบุคคลแต่ละคนเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะสงวนรักษาและควบคุมคุณภาพของสิ่งแวดลอมเพื่อความสุขสบายของตนเองได้ เมื่อคุณภาพสิ่งแวดลอมถูกคุกคามเนื่องจากมลพิษก็สามารถบังคับการควบคุมแห่งสิทธินี้ได้โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงว่าได้เกิดความเสียหายหรืออันตรายขึ้นกับชีวิต ทรัพย์สิน และสุขภาพอนามัยของผู้นั้นมากน้อยเพียงใดหรือไม่"

ทฤษฎีนี้ปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ อาทิเช่น รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาว่าด้วยบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Bill of Rights) มาตรา 5, มาตรา 9 และมาตรา 14 รัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นมาตรา 13 และมาตรา 25 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 หมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ เฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 65 และมาตรา 69

"ทฤษฎีความรับผิดชอบแก่ชก" มีหลักเกณฑ์ว่า ผู้ใดก่อความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องจ่าย (" he who breaks must pay") การที่บุคคลกระทำการใดลงไปต้องมีสำนึกในความรับผิดชอบไม่ว่าจะกระทำโดยหรือปราศจาก "ความผิด" (with or without "fault") ภายใต้เงื่อนไขแห่งความผิดที่ว่า ความผิดจะยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าการกระทำนั้นมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่ผู้อื่น เพราะถือว่าเป็นหน้าที่โดยเคร่งครัด (absolute duty) ซึ่งผู้กระทำต้องรับรองและระวังป้องกันมิให้ผู้อื่นได้รับอันตราย หรือได้รับความเสียหายจากการกระทำของตน ฯลฯ ในปัจจุบัน "ทฤษฎีความรับผิดชอบแก่ชก" เป็นเกณฑ์สำคัญในการบัญญัติกฎหมายเพื่อค้ำคชแทนในกรณีสิ่งแวดลอมเป็นพิษของประเทศอุตสาหกรรม

สำหรับประเทศไทย มุ่งพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เป็นระบบกิ่งอุตสาหกรรมอย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งมีความคึกคักในทางทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมอยู่โดยทั่วไป และโดยยอมรับ "ทฤษฎีสติธิในสิ่งแวดลอม" มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 (ฉบับปัจจุบัน) ตลอดจนได้นำหลักเกณฑ์แห่ง "ทฤษฎีความรับผิดชอบแก่ชก" มาบัญญัติไว้ทั้งในกฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชนบางฉบับบ้างแล้ว

เช่นประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดลหุโทษ บัญญัติไว้ในบางมาตราของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายคุ้มครองแรงงานว่าด้วยค่าทดแทนแรงงาน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นต้น ดังนั้นในกรณีหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดและวิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาทางแพ่ง ไม่อาจครอบคลุมถึงการให้การเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากสิ่งแวกปลอมเป็นพิษได้ทุกกรณี จึงเป็นการเร่งและสมควรที่รัฐจะตรากฎหมายในเรื่องค่าทดแทนในกรณีสิ่งแวกปลอมเป็นพิษออกใช้บังคับ เพื่อความเป็นธรรมในสังคมปัจจุบันและในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

โดยเหตุที่ในปัจจุบันนี้ "สิ่งแวกปลอมของมนุษย์ชาติ" เป็นภัยหวั่นร้ายของโลกที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสิ่งแวกปลอมที่เกิดจากขบวนการทางอุตสาหกรรม ประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายต่างเผชิญกับปัญหาสิ่งแวกปลอมเป็นพิษมาแล้วจึงได้อ่างอิงและประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ทั้งหลายแห่งทฤษฎีในทางเศรษฐกิจ - สังคมและทฤษฎีในทางกฎหมาย เพื่อชดเชยหรือทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยให้เข้ากับการพัฒนาประเทศของตนจนประสบผลสำเร็จอันคืบมาแล้ว ดังนั้นสมควรที่ประเทศไทยจะได้พิจารณาอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าวในการบัญญัติเป็นกฎหมายว่าด้วยค่าทดแทนในกรณีสิ่งแวกปลอมเป็นพิษออกใช้บังคับ โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ประการแรกให้เป็นกฎหมายมหาชนส่วนแห่งที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของฝ่ายบริหาร

โดยมีเจตนารมณ์ที่ถือเสมือนหนึ่งว่า รัฐเป็นทั้งผู้ร่วมได้รับความเสียหายและเป็นผู้ร่วมก่อให้เกิดความเสียหาย รัฐเป็นตัวกลางที่ดีที่สุดในการประสานประโยชน์ระหว่างผู้เสียหายกับแหล่งอุตสาหกรรมและแหล่งพาณิชย์กรรม และ/หรือ แหล่งอื่น ๆ ตามที่รัฐเห็นสมควร ซึ่งก่อหรืออาจก่อความเสียหายให้เกิดขึ้นกับสิ่งแวกปลอมและประชาชน และเพื่อการที่จะให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาด้วยความสะดวกและรวดเร็ว โดยมีต้องผ่านกระบวนการยุติธรรมทางศาล รัฐจึงมอบอำนาจและหน้าที่ให้ฝ่ายบริหารประเทศจัดระบบคุ้มครองสิ่งแวกปลอมของประชาคม โดยให้แหล่งที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดสิ่งแวกปลอมเป็นพิษต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน

ในอันที่จะแก้ไขสิ่งแวดลอมของประชาคมที่สูญเสียไป และใช้ทดแทนเป็นการ เยี่ยวยาให้ แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายด้วยเงินซึ่งจัดตั้งขึ้นในลักษณะ "กองทุนทดแทนสิ่งแวดลอมเป็นพิษ" และให้หน่วยงานของฝ่ายบริหาร เป็นผู้ดำเนินงานตลอดจนพิจารณาการทั้งหลายอันอันเกี่ยว ข้องกับการ เรียกเก็บเงินและการจ่ายเงินจากกองทุนฯ นี้เพื่อเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สุขภาพอนามัยหรือชีวิตของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายนั้น โดยมีข้อกำหนด อยู่ในลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. หน่วยงานรับผิดชอบและที่มาแห่ง เงินกองทุนทดแทนสิ่งแวดลอม เป็นพิษ

1.1 หน่วยงานรับผิดชอบ

ให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติโดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ เป็นหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบบริหาร เงินกองทุนทดแทนสิ่งแวดลอม เป็นพิษ เพราะ (ไปรกฎารายละเอียดของบทบัญญัติ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดลอมฯ ในภาคผนวกที่ 3)

1.1.1 เหตุผลในการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีเจตนารมณ์ตรงกับหลักเกณฑ์ขอเสนอแนะประการแรกใน วิทยานิพนธ์นี้ กล่าวคือให้มีคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการ สิ่งแวดลอมแห่งชาติเป็นองค์กรของรัฐ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมและเป็นพิษ ของสิ่งแวดล้อม

1.1.2 องค์กรที่จะให้บริหาร เงินกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษนี้ มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอยู่แล้ว กล่าวคือ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจ หน้าที่ในการ เสนอนโยบายหรือพิจารณาให้ความเห็นหรือเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในเรื่อง คุณภาพสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 5 เฉพาะอย่างยิ่งมีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานระหว่าง หน่วยงานการ รัฐวิสาหกิจและเอกชนตามมาตรา 5 (8) และสำนักงานคณะกรรมการ สิ่งแวดลอมแห่งชาติหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน พิจารณาคำขอและกำหนดในเรื่อง เกี่ยวกับคุณภาพ สิ่งแวดลอมตามมาตรา 12 เฉพาะอย่างยิ่งมีหน้าที่รับ เรื่องราร้องทุกข์ที่บุคคลใด ๆ ซึ่งได้ ได้รับความเสียหายเนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษร้อง เรียนขึ้นมาตามมาตรา 12(5)

นอกจากนี้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติยังมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการ เสนอคำแนะนำให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปกรรม มีประกาศกำหนดในเรื่อง เกี่ยวกับประเภทและขนาดของ โครงการหรือ กิจกรรมที่ควรมีรายงานการศึกษาและมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 17 ประถมมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ ซึ่งหากมีการจัดตั้งกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมขึ้นแล้ว เพียงแต่แก้ไขให้มาตรา 17 และมาตรา 18 ดังกล่าวนี้อ้างอิงถึงประกาศกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือ กิจกรรมซึ่งต้องถูกเรียกเก็บเงินสมทบเข้ากองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิสัยเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายจัดตั้งองค์กรของฝ่ายบริหารขึ้นใหม่แต่ประการใด ในกรณีเกี่ยวกับ นี้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่จะเสนอคำแนะนำให้นายกรัฐมนตรีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดออกคำสั่ง เมื่อมีเหตุฉุกเฉินเนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษเกิดขึ้น เพื่อให้บุคคล กระทำการใดหรือไม่กระทำการใดตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งหากแก้ไขให้คำสั่งดังกล่าวมีผลเป็นคำสั่งที่กำหนดให้พื้นที่ใด เป็นพื้นที่ฉุกเฉินหรือพื้นที่ควบคุม (designated area) ซึ่งต้องถูกเรียกเก็บเงินสมทบ เข้ากองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิสัยย่อมเป็นการง่ายกว่าที่จะต้องบัญญัติกฎหมายจัดตั้ง องค์กรของฝ่ายบริหารขึ้นใหม่

1.2 ที่มาแห่งเงินกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

แหล่งเงินที่จะนำมาสมทบเป็นกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษนี้ได้รับจาก

1.2.1 การเรียกเก็บจากแหล่งอุตสาหกรรมและแหล่งพาณิชย์กรรม (ไปรษณูรายละเอียดยหน้า 51-53) และ/หรือ แหล่งอื่นตามที่รัฐเห็นสมควรอันเป็นแหล่ง ที่ใช้สารมลพิษ (pollutants) หรือเป็นแหล่งที่ขบวนการในการดำเนินกิจการ อาจก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมเป็นพิษเนื่องจากการประกอบกิจการนั้น และ/หรือแหล่งนั้น ๆ ตั้งอยู่ใน บริเวณพื้นที่ designated area ตามที่นายกรัฐมนตรีมีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติตามมาตรา 20 ข้างต้น ทั้งนี้โดยถือว่าเป็น "ความรับผิดชอบร่วมกัน" ("collective responsibility") ของบรรดาผู้ก่อให้เกิดและ/หรือ

อาจก่อให้เกิดสิ่งแวดลอมเป็นพิษ ในอันที่จะช้จัดสภาพการณ์แห่งปัญหาของประชาคมและเยียว
 ยารู้ได้รับความเสียหายร่วมกัน และในกรณีทีภายหลังพื้นที่ดังกล่าวหรือแหล่งอุตสาหกรรม
 หรือแหล่งพาณิชย์กรรมนั้น ๆ ไม่ปรากฏสิ่งแวดลอมเป็นพิษขึ้นหรือมีการดำเนินการให้สิ่ง
 แวดลอมเป็นพิษลดน้อยลงแล้ว ให้กำหนดอัตราลดหย่อนสำหรับการจัดเก็บเงินจากแหล่ง
 ต่างๆ เหล่านี้ลดน้อยลงในคราวต่อไปด้วย นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บรรดาผู้ค้ำเนน
 กิจการดังกล่าวได้ตระหนักถึงหน้าที่ใช้ความระมัดระวังตลอดจนหน้าที่ในการป้องกันพิษภัย
 ทีจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดลอมและประชาคมด้วยการหามาตรการการจัดสิ่งเหลือใช้ต่าง ๆ จาก
 การประกอบกิจการอีกทางหนึ่งด้วย

1.2.2 จากงบประมาณแผ่นดินของรัฐ

1.2.3 เงินซึ่งผู้มีจิตศรัทธาบริจาค

วิธีการเรียกเก็บเงินสมทบกองทุนทดแทนสิ่งแวดลอมเป็นพิษในกรณีที่เป็น
 แหล่งอุตสาหกรรมหรือแหล่งพาณิชย์กรรม ให้พิจารณาเรียกเก็บเงินสมทบทุกครั้งที่มีการ
 ขออนุญาตเปิดดำเนินการหรือขอต่ออายุใบอนุญาตประกอบกิจการ ทั้งนี้โดยคำนึงถึง
 อัตรามากหรือน้อยของพิษภัยทีเกิดขึ้นในพื้นที่อันเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์กรรม
 นั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการคำนวณการเรียกเก็บเงิน ประกอบกับสภาพแห่งพิษภัยทีคาดว่า
 จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการนั้น ๆ

ในกรณีที่แหล่งเงินมาจากงบประมาณแผ่นดิน ให้รัฐพิจารณาจัดสรรเงินจาก
 งบประมาณแผ่นดินส่วนหนึ่งสมทบเข้าเป็นเงินกองทุนทดแทนสิ่งแวดลอมเป็นพิษทุกปี โดย
 พิจารณาตามจำนวนเงินทีคงเหลืออยู่ในกองทุนทดแทน เช่นในปีใดทีมีการจ่ายเงินทดแทน
 สูงรัฐก็จัดสรรเงินสมทบในปีถัดไปสูงตามไปด้วย ในทางกลับกันในปีใดทีมีการจ่ายเงิน
 ทดแทนน้อยหรืออาจไม่มีการจ่ายเงินทดแทนเลย รัฐก็จัดสรรเงินสมทบน้อยลงหรือคงเว้น
 การจัดสรรงบประมาณในปีถัดไปได้

อีกประการหนึ่งคือหากในการจัดการและเก็บรักษาเงินกองทุนทดแทนที่มี
คอกเบี้ยเกิดขึ้นจากเงินนั้นด้วยประการใด ๆ ให้นำเข้าสมทบรวมเป็นยอดเงินกองทุนทดแทน
สิ่งแวดลอมเป็นพิษที่มีอยู่เดิมด้วย

2. หลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินค่าทดแทนจากกองทุนทดแทนสิ่งแวดลอมเป็นพิษ

2.1 คณะกรรมการ

ให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่พิจารณาการจ่ายเงินค่าทดแทนจากกองทุน
ทดแทนสิ่งแวดลอมเป็นพิษ คณะกรรมการนี้ควรประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาชีพและ
อาชีพต่าง ๆ กัน เช่น

2.1.1 เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดลอมแห่งชาติโดย
เหตุที่เป็นหน่วยงานที่รับเรื่องราวร้องทุกข์และจะต้องดำเนินการจ่ายค่าทดแทนความค้ำวินิจฉัย
ของคณะกรรมการพิจารณา

2.1.2 นักวิทยาศาสตร์ โดยเหตุที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ
โดยเฉพาะที่จะวินิจฉัยความเป็นพิษของสารมลพิษหรือพิษภัยจากขบวนการในการดำเนินการ
ของแหล่งต่าง ๆ ได้

2.1.3 แพทย์ โดยเหตุที่เป็นผู้มีวิชาชีพที่สามารถวินิจฉัยความเกี่ยว
พันระหว่างโรคภัยต่าง ๆ กับพิษภัยของสิ่งแวดลอมเป็นพิษนั้น ๆ

2.1.4 นักกฎหมาย โดยเหตุที่เป็นผู้มีวิชาชีพในทางกฎหมายที่สามารถ
พิจารณาถึงความถูกต้องของเอกสารประกอบคำร้องทุกข์ และให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการ
ในปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวพันกับการพิจารณาและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

2.1.5 นักสังคมสงเคราะห์ โดยเหตุที่เป็นผู้รู้ถึงความสัมพันธ์ของ
ปัญหาสังคมกับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เสียหาย ตลอดจนสังคมจะให้ความช่วยเหลือ
อย่างไรแก่ผู้เสียหายไ้ขางตามหลักการแห่งวิชาชีพทางการสงเคราะห์

2.2 ผู้เสียหาย

2.2.1 ผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน

บุคคลที่จะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนหมายความถึงผู้ที่อยู่อาศัยหรือเคยอยู่อาศัย หรือเคยทำงานในแหล่งที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหรือแหล่งพาณิชยกรรม หรือในปัจจุบันนี้บุคคลผู้นั้นอยู่อาศัยหรือประกอบธุรกิจอยู่ในเขตพื้นที่ที่กำหนด และเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากโรคอันเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษจากแหล่งอุตสาหกรรมหรือแหล่งพาณิชยกรรมนั้น ๆ หรือเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการสืบทอดทางฆวนการชีพการวิทยาหรือทางสายเลือดจากบุคคลดังกล่าว โดยมีหนังสือวินิจฉัยโรคจากแพทย์โรงพยาบาลของรัฐประกอบด้วยหลักฐานแสดงภูมิลำเนาและ/หรือแหล่งทำงานก่อนทราบความเสียหายมาแสดงต่อคณะกรรมการ ส่วนระยะเวลาที่เคยอยู่หรือเคยทำงานนั้นควรสัมพันธ์กับประเภทของโรครภัยที่ผู้เสียหายได้รับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาการจ่ายเงินทดแทน

2.2.2 การกำหนดเกณฑ์อายุของผู้เสียหาย เพื่อการคำนวณค่าทดแทน

เนื่องจากมนุษย์เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการผลิต (Factors of Production) ที่เรียกว่าทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources)¹ เพื่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นเมื่อเหตุแห่งสิ่งแวดล้อมเป็นพิษทำให้การทำงาน การใช้ความรู้หรือการศึกษาเรียนรู้ของบุคคลเพื่อจะได้พัฒนาประเทศต่อไปต้องหยุดชะงักลง [หรือที่เรียกว่าทำให้เกิดแรงงานต่ำระดับ (Underemployment)²] จึงมีผลเป็นการสูญเสียแรงงานและทรัพยากรในทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติและกับตัวบุคคลผู้นั้นเองในอันที่จะได้ใช้แรงงาน ใช้ความรู้หรือต้องศึกษาเรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนาประเทศชาติ ดังกล่าวและในขณะเดียวกันบุคคลเหล่านี้ต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเนื่องจากการรักษาพยาบาลและรายจ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ๆ แต่เมื่อคำนึงถึง

¹ ฤทธิ ศิริมาตย์, เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 1 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2514), หน้า 206-207.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 207.

ความสามารถในการใช้แรงงานและการทำงานเพื่อประเทศชาติของแต่ละบุคคลที่ได้รับ
ความเสียหายเนื่องจากสิ่งแวดลอมเป็นพิษประกอบคยแล้ว สมควรกำหนดเกณฑ์อายุเพื่อ
แบ่ง แยกการจ่ายเงินค่าทดแทนในกรณีสิ่งแวดลอมเป็นพิษให้แก่ผู้เสียหายออกเป็นเด็กกับผู้ใหญ่

ในการกำหนดเกณฑ์อายุนี้เทียบเคียงได้จากเรื่องการคุ้มครองแรงงาน¹
ตามกฎหมายแรงงานซึ่งกำหนดอายุเด็กไว้ 3 ระยะด้วยกันกล่าวคือ (1) เด็กอายุต่ำกว่า
12 ปี นายจ้างจะจ้างให้ทำงานไม่ได้เป็นอันขาด² (2) เด็กอายุตั้งแต่ 12 ปี แต่ยังไม่ถึง
15 ปีจ้าง เป็นลูกจ้างได้แต่ต้อง เป็นงานที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้หรือโดยได้รับอนุญาต
จากพนักงานออกใบอนุญาตให้เด็กทำงานนั้นได้³ (3) เด็กอายุตั้งแต่ 15 ปี แต่ยังไม่เกิน
18 ปี กำหนดห้ามมิให้ทำงานเฉพาะบางอย่าง⁴ เช่นงานทำความสะอาดเครื่องจักรหรือ
เครื่องขณะเครื่องจักร เครื่องยนต์ที่กำลังทำงานอยู่ งานที่ต้องทำไต่ดินหรือไต่หน้า งาน
ผลิตหรือขนส่งวัตถุเคมีหรือวัตถุมีพิษ ฯ เป็นต้น จึง เห็นได้ว่าการเป็นเด็กและอยู่ในวัยทำงาน
ได้โดยอยู่ในข้อจำกัดของกฎหมายน้อยที่สุดคือบุคคลอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ดังนั้นในการกำหนด
เกณฑ์อายุเพื่อพิจารณาค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเนื่องจากสิ่งแวดลอมเป็นพิษซึ่งบุคคลเหล่านั้น
นั้นต้องประสบภัยจนสูญเสียการทำงาน การใช้ความรู้หรือการที่ต้องศึกษาเรียนรู้ เพื่อนำ
ไปใช้ในการพัฒนาประเทศชาติให้ได้ประโยชน์ต่อไปนั้น พิจารณาได้ว่าบุคคลอายุตั้งแต่ 15 ปี
แต่ยังไม่เกิน 18 ปี แม้จะถูกจำกัดการทำงานบางอย่างแต่ก็เป็นส่วนน้อยและบุคคลอายุ
ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปตามกฎหมายแรงงานนั้นไม่จำกัดงานที่ทำเลย ดังนั้นจึงควรต้องถือว่า
การสูญเสียการทำงานหรือการใช้แรงงานของบุคคลอันเป็นทรัพย์สินมนุษย์ ซึ่งอาจจะทำ
ให้เกิดประโยชน์ขึ้นกับสังคมได้มากที่สุดทั้งในสมัยปัจจุบันและอนาคตเป็นเกณฑ์เพื่อการพิจารณา
โดยกำหนดเกณฑ์อายุ 15 ปี เป็นการแบ่งแยกระหว่าง เด็กกับผู้ใหญ่และให้เป็นหลักเกณฑ์หนึ่ง
ในกฎหมายว่าด้วยกองทุนทดแทนสิ่งแวดลอมเป็นพิษนี้

¹ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องการคุ้มครองแรงงานราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 89
(ฉบับพิเศษ) ตอนที่ 61 ลงวันที่ 16 เมษายน 2515

²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 20.

³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 21, 22, 23, 24.

⁴เรื่องเดียวกัน, ข้อ 25.

2.2.3 การคำนวณค่าทดแทน

การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ในทางเศรษฐศาสตร์ ค่าของเงิน

เคลื่อนไหวไปตามกาลเวลาและระบบเศรษฐกิจ แต่การพิจารณาคำนวณค่าทดแทนเพื่อจ่ายให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับพิพาทเนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษซึ่งทำให้การทำงานการใช้ความรู้หรือการศึกษาเรียนรู้ของผู้เสียหายเพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติของสูญเสียไปนั้น การคำนวณดังกล่าวจำเป็นต้องมีเกณฑ์ที่แน่นอน ดังนั้นนอกจากการกำหนดเกณฑ์อายุของผู้เสียหายแล้ว การคำนวณรายได้เพื่อจ่ายเป็นค่าทดแทนแก่บุคคลผู้เสียหายสมควรพิจารณาจากอัตรารายได้ขั้นต่ำตามกฎหมายแรงงานเพราะเป็น "อัตราค่าจ้างที่คณะกรรมการค่าจ้าง (กระทรวงมหาดไทย) กำหนดและเสนอให้รัฐมนตรี (ว่าการกระทรวงมหาดไทย) ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้นายจ้างยึดถือเอาอัตราขั้นต่ำที่กำหนดไว้นั้นเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา กำหนดค่าจ้าง โดยนายจ้างจะจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างน้อยไปกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้" ¹ และถือได้ว่าเป็น "ค่าจ้างที่แท้จริง (Real Wage) คือค่าจ้างที่สามารถซื้อสิ่งของได้จริง ๆ" ² เป็นเกณฑ์ในการคำนวณเพื่อความเหมาะสมแห่งกาลเวลาและสถานการณ์ทาง เศรษฐกิจในขณะปรากฏเหตุแห่งความเสียหายเนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษนั้น

การกำหนดขึ้นและสูตรการคำนวณค่าทดแทนในกรณีที่ถูกผู้เสียหายได้รับภัยอันตรายร่างกาย ภัยเหตุที่ผู้เสียหายแต่ละคนอาจได้รับมลพิษจากแหล่งอุตสาหกรรมหรือแหล่งพาณิชย์กรรมหรือแหล่งอื่น ๆ ความที่รัฐเห็นสมควรกำหนดเข้าสู่ร่างกายและก่อให้เกิดผลต่าง ๆ ก่อร่างกายได้ไม่เท่ากัน การคำนวณอัตราส่วนค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแต่ละคนจึงสมควรมีเกณฑ์กำหนดประเภทหรือชั้นของผู้เสียหายไว้ในหลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย

¹ สุชาติริ เสงพุลธนา, คำบรรยายกฎหมายแรงงาน, หน้า 32.

² ฤทธิ ศิริมาตย์, เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 1, หน้า 171.

ว่าด้วยกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษนี้ด้วย ตัวอย่างในกรณีนี้เทียบเคียงได้กับกฎหมาย Pollution-Related Health Damage Compensation Law 1973. ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งกำหนดชั้นของผู้เสียหายที่ได้รับพิษภัยจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษเข้าสู่ร่างกายจนก่อให้เกิดความพิการแหว่งกาย แบ่งเป็น 4 ชั้น (โปรดดูรายละเอียดหน้า 153-154) ซึ่งผู้เสียหายจะเข้าอยู่ในชั้นใดขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทน กล่าวคือ (1) ผู้เสียหายชั้นพิเศษหมายความถึงผู้เสียหายที่พิการจนไม่สามารถทำงานได้และสูญเสียการดำรงชีวิตประจำวัน โดยปกติสุขอย่างสิ้นเชิงคือไม่สามารถทำการงานใด ๆ ได้เลย ต้องรับการรักษายาบาลจากผู้อื่นอยู่ตลอดชีวิต จึงสมควรที่จะได้รับค่าทดแทนเต็มที่ เพราะฉะนั้นอัตราส่วนการคำนวณของชั้นนี้จึงเท่ากับ 100% คุณค่าจ้างชั้นค่าตามกฎหมายของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายนั้น (2) ผู้เสียหายชั้นที่ 1 หมายความถึงผู้เสียหายที่พิการได้รับทุกขเวทนาจนไม่สามารถทำงานหรือประกอบวิชาชีพของตนอย่างปกติสุขได้ แต่ยังคงอยู่ในลักษณะที่น้อยกว่าผู้เสียหายชั้นพิเศษ อัตราส่วนการคำนวณของชั้นนี้เท่ากับ 80 % คุณค่าจ้างชั้นค่าตามกฎหมายของบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย (3) ผู้เสียหายชั้นที่ 2 หมายความถึงผู้เสียหายที่พิการบางส่วนโดยถูกจำกัดให้ทำงานได้เฉพาะบางอย่างและไม่สะดวกในการดำรงชีวิต อัตราส่วนการคำนวณของชั้นนี้เท่ากับ 50 % คุณค่าจ้างชั้นค่าตามกฎหมายของบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย (4) ผู้เสียหายชั้นที่ 3 หมายความถึงผู้เสียหายที่พิการมีอุปสรรคในการทำงานและในการดำรงชีวิตประจำวันบางอย่างอันเป็นการเล็กน้อย อัตราส่วนการคำนวณของชั้นนี้เท่ากับ 30 % คุณค่าจ้างชั้นค่าตามกฎหมายของบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย

นอกจากนี้ Pollution-Related Health Damage Compensation Law 1973 ของประเทศญี่ปุ่นยังได้กำหนดสูตรการคำนวณในกรณีนี้ไว้ด้วย (โปรดดูรายละเอียดหน้า 155) กล่าวคือ ค่าทดแทนรายเดือนสำหรับความพิการของผู้เสียหายที่ยังมีชีวิตอยู่เท่ากับ $\frac{80}{100} \times$ อัตราส่วนค่าทดแทนตามชั้นของผู้เสียหายแต่ละชั้น $\times$ อัตราค่าจ้างรายเดือนชั้นค่าตามกฎหมายของบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย

การที่ Pollution-Related Health Damage Compensation Law 1973. ของประเทศญี่ปุ่นไม่จ่ายให้เพิ่มจำนวนคงหักไว้ $\frac{20}{100}$ เหลือ $\frac{80}{100}$ ก็เพื่อเป็นค่าชดเชยธรรมนิยม ค่าภาษีอากร ค่าใช้จ่ายและค่าบริการอย่างอื่นโดยคิดในอัตราจ่ายเป็นการเหมา และในกรณีที่ผู้เสียหายที่พิการตายหลักเกณฑ์กำหนดความกฎหมายญี่ปุ่นดังกล่าวจะจ่ายเป็นรายเดือนให้แก่ทายาทหรือผู้ซึ่งผู้ตายระบุไว้ให้เป็นผู้รับเงินมีกำหนดไม่เกิน 10 ปี แต่จำนวนค่าชดเชยจะลดลงกล่าวคือหักค่าชดเชยธรรมนิยมค่าภาษีอากร ค่าใช้จ่ายและค่าบริการอย่างอื่นเพิ่มเป็น $\frac{30}{100}$ คงเหลือ $\frac{70}{100}$ (โปรดดูรายละเอียดหน้า 155)

จึงเห็นได้ว่าหากหลักเกณฑ์การคิดคำนวณค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับพิษภัยต่อร่างกายในกฎหมายว่าด้วยกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษที่จะจัดตั้งขึ้นในประเทศไทยได้นำแนวทางหลักเกณฑ์ที่พัฒนาแล้วของ Pollution-Related Health Damage Compensation Law 1973 ของประเทศญี่ปุ่นเป็นแบบอย่าง ย่อมเกิดความสะดวกและเป็นแนวทางที่ดีในการให้การเยียวยาแก่ผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าว

2.2.4 ผู้เสียหายที่ทำงานในโรงงาน

ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นคนงานและได้รับความเสียหายเนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษในโรงงานจะมีสิทธิได้รับค่าชดเชยจากกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษนี้ด้วยหรือไม่ ข้อพิจารณาในกรณีนี้อยู่ที่ผลแห่งอาการของโรคที่ปรากฏให้เห็นว่าเกิดขึ้นในขณะที่ทำงานอยู่ในโรงงานหรือเมื่อพ้นจากการทำงานให้โรงงานนั้นไปแล้ว กล่าวคือ เจตนารมณ์ของกฎหมายค่าชดเชยในกรณีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษว่าด้วยกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษก็เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของประชาคมและให้บุคคลผู้เสียหายในสังคมทั่ว ๆ ไปได้รับการเยียวยาจากแหล่งอันเป็นต้นเหตุแห่งสิ่งแวดล้อมเป็นพิษที่ก่อให้เกิดขึ้นแก่ประชาคมทั่ว ๆ ไปนั้น แต่ในอีกทางหนึ่งในส่วนของกฎหมายแรงงานมีหลักเกณฑ์ว่าด้วยค่าชดเชยแรงงานใช้บังคับกับเจ้าของโรงงานอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามอาจเป็นไปได้ที่สารมลพิษเข้าสู่สะสมอยู่ในร่างกายของคนงานผู้เสียหายนั้นและเพิ่งปรากฏอาการเมื่อพ้นจากการทำงาน

ในโรงงานนั้นมาแล้ว ในกรณีนี้จึงเห็นได้ว่าหากอาการของโรคปรากฏในระหว่างงานให้โรงงาน ผู้เสียหายขอที่จะได้รับค่าทดแทนความสูญหายแรงงาน¹ แต่หากอาการของโรคปรากฏเมื่อพ้นจากหน้าที่ในโรงงานนั้นมาแล้วย่อมได้รับการคุ้มครองตามหลักเกณฑ์แห่งกองทุนทดแทนสิ่งแวด ล้อมเป็นพิเศษ.

2.3 ประเภทของเงินค่าทดแทน

เงินค่าทดแทนที่จะจ่ายให้กับผู้เสียหายนั้น แยกพิจารณาเป็น 4 ประเภท กล่าวคือ

2.3.1 ค่าทดแทนในวิทยาการทางการแพทย์ หมายถึงค่ารักษาพยาบาล ซึ่งครอบคลุมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหลายทางการแพทย์ และค่าเดินทางเพื่อรับการรักษานั้นด้วย ค่าทดแทนในส่วนนี้จะต้องจ่ายให้แก่ผู้เสียหายเต็มจำนวนโดยไม่จำกัดระยะเวลา

2.3.2 ค่าทดแทนสำหรับความพิการ ผู้เสียหายต้องอยู่ในเกณฑ์อายุที่ถือว่า เป็นการสูญเสียแรงงาน การทำงาน การใช้ความรู้หรือการศึกษาเรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนา ประเทศชาติ ดังหลักเกณฑ์ในหัวข้อ 2.2.2 ซึ่งสมควรกำหนดอายุ 15 ปีขึ้นไปและมีหนังสือ รับรองการวินิจฉัยโรคจากแพทย์โรงพยาบาลของรัฐบาลและมีหลักฐานแสดงภูมิลำเนาและ/หรือ แหล่งทำงานก่อนทราบความเสียหาย มาแสดงต่อคณะกรรมการดังกล่าวในหัวข้อ 2.2.1

ค่าทดแทนในกรณีนี้จะจ่ายเป็นรายเดือน จำนวนเงินที่จ่ายคำนวณตามความ สัมพันธ์ระหว่าง "อัตราเฉลี่ยค่าจ้างรายเดือนขั้นต่ำค่าความสูญหายของบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย" กับ "อัตราส่วนค่าทดแทนตามชั้นของผู้เสียหายแต่ละชั้น" โดยอาศัยเทียบเคียงหลักเกณฑ์ที่ ได้ พัฒนามาแล้วของ Pollution-Related Health Damage Compensation Law 1973 ของประเทศญี่ปุ่น ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ในหัวข้อ 2.2.3 ดังได้พิจารณามาแล้ว สูตรการ คำนวณในกรณีนี้จะเป็นดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

(ก) ค่าทดแทนรายเดือนสำหรับความพิการของผู้เสียหายที่ยังมีชีวิตอยู่ =

$$\frac{80}{100} \times \text{อัตราส่วนค่าทดแทนตามชั้นของผู้เสียหายแต่ละชั้น} \times \text{อัตราค่าจ้างรายเดือนขั้นต่ำค่าความสูญหายของบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย}$$

¹ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงาน, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 89 (ฉบับพิเศษ) ตอนที่ 61 ลงวันที่ 16 เมษายน 2515. ข้อ 2, ข้อ 48-ข้อ 62.

(ข) ค่าทดแทนรายเดือนสำหรับทายาทหรือผู้ซึ่งผู้เสียหายพิการที่ตายไคร่ระบุไว้ $= \frac{70}{100} \times$ อัตราส่วนค่าทดแทนตามชั้นของผู้เสียหายแต่ละชั้น $\times$ อัตราค่าจ้างรายเดือนขั้นต่ำตามกฎหมายของผู้เสียหายพิการที่ตาย

2.3.3 ค่าทดแทนสำหรับเด็ก ผู้เสียหายต้องอยู่ในเกณฑ์อายุที่ถือว่าการสูญเสียแรงงาน การทำงาน การใช้ความรู้หรือการที่คงศึกษาเรียนรู้ เพื่อนำมาพัฒนาประเทศชาติ ดังหลักเกณฑ์ในหัวข้อ 2.2.2 ซึ่งสมความกำหนดอายุต่ำกว่า 15 ปีลงมา และมีหนังสือรับรองการวินิจฉัยโรคจากแพทย์โรงพยาบาลของรัฐบาลและมีหลักฐานแสดงภูมิลำเนา และ/หรือแหล่งทำงานก่อนทราบความเสียหาย (ถ้ามี) มาแสดงต่อคณะกรรมการดังหลักเกณฑ์ในหัวข้อ 2.2.1 เพื่อแสดงว่าเด็กอยู่ในข่ายของโรคอันเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เฉพาะกรณีนี้การพิจารณาจำนวนค่าทดแทนให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการพิจารณาที่ชั้นนั้น โดยต้องพิจารณาถึงความยากลำบากในการดำรงชีวิตของเด็ก อัตราการหยุดชะงักของการศึกษาเล่าเรียนและความเจริญเติบโต ความยุ่งยากในการเลี้ยงดูและข้อพิจารณาประกอบอื่น ๆ

2.2.4 ค่าใช้จ่ายในการปลงศพ เมื่อผู้เสียหายซึ่งได้รับการรับรองการวินิจฉัยโรคจากแพทย์โรงพยาบาลของรัฐบาลและมีหลักฐานแสดงภูมิลำเนาและ/หรือแหล่งทำงานซึ่งหลักฐานเหล่านี้ได้เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาไว้แล้ว ต่อมาผู้เสียหายตายด้วยโรคอันเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ผู้ซึ่งไต่จกให้มีการปลงศพจะได้รับชดเชยค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการปลงศพนั้น ในอัตราเท่าที่จ่ายไปจริงแต่ไม่เกินอัตราตามที่คณะกรรมการพิจารณาจะกำหนดให้

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาจ่ายเงินค่าทดแทนจากกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษให้เป็นที่สุด ด้วยเหตุผลที่ว่า ค่าสินไหมทดแทนจากกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษเป็นการวินิจฉัยตามกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารประเทศ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องบางประการของหลักกฎหมายสารบัญญัติว่าด้วยละเมิดและกระบวนการพิจารณาคดีทางแพ่ง โดยมุ่งคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของประชาคมและให้การเยียวยาแก่

สุขภาพอนามัย ความพิการหรือชีวิตของผู้ที่ได้รับความเสียหายด้วยหลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัติ
ที่แน่นอนและให้ผู้ใช้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนในจำนวนที่แน่นอนอย่างเป็นระบบ และ
เพื่ออำนวยความสะดวกและรวดเร็วในการพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่เกิดขึ้นหรือคำร้องทุกข์ที่ได้
เสนอมานั้นด้วยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายสาขาวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยวิชาชีพต่าง ๆ
กันและไม่มีประโยชน์เกี่ยวของในผลแห่งคำวินิจฉัย แต่ประการใด นอกจากนี้คณะกรรมการ
พิจารณาที่ได้แต่งตั้งขึ้นนี้ยังมีความคล่องตัวและมองปัญหาที่จะวินิจฉัยได้ทุกแง่มุม หลักเกณฑ์
แห่งกฎหมายในเรื่อง ค่าทดแทนในกรณีสิ่งแวดลอมเป็นพิษว่าค่ายกยอกทุนทดแทนสิ่งแวดลอมเป็น
พิษ จึง เป็นกฎหมายเพื่อสังคม (Social justice) อย่างสมบูรณ์อยู่ในตัวโดยไม่จำเป็นต้อง
มีการอุทธรณ์คำวินิจฉัยนั้นอีก

ในกรณีดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้ เปรียบเทียบได้กับตัวอย่าง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
จริง เรื่องหนึ่ง กล่าวคือ "ในเดือนตุลาคม 2524 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
ภาควิชากุมาร ได้รับผู้ป่วยชื่อเด็กชายบุญช่วย พระจันทร์ อายุ 10 เดือน มีอาการทางสมอง
มีหัวโต (HYDROCEPHALUS) โขกศีรษะ กระวนกระวาย ทอมาเด็กงอขาไม่ได้ ตรวจโดย
ละเอียดพบว่า อาการทั้งหลายเป็นเพราะพิษตะกั่ว ทั้งในเลือดและในปัสสาวะของเด็กมีตะ
กั่วในอัตราสูงมาก จากการสืบสวนทางระบาดวิทยาร่วมกับหน่วยวิชาอนามัย ภาควิชา
เวชศาสตร์ป้องกันและสังคมพบว่า มารดาของเด็กอดีตเคยทำงานโรงงานอุตสาหกรรม
ในหน้าที่บ่มแผ่นเหล็ก ทำกระป๋อง ทำนกหวีด ฯลฯ มารดาเด็กออกจากโรงงานอุตสาหกรรม
มานาน 2 ปีแล้ว ตะกั่วในเลือด ปัสสาวะ ในนม และในน้ำนมของมารดาเด็กสูงกว่า
ค่าเฉลี่ยของคนปกติทั้งหมด ลูกได้รับสารตะกั่วจากน้ำนมมารดา และจากการที่มีตะกั่วสะสม
อยู่ในร่างกายมากส่งผลทำให้สมองมีความผิดปกติและไม่สามารถกลับคืนก็ั้งเดิมได้..."¹

จากกรณีตัวอย่างพิจารณาได้ว่า ประการแรกมารดาของเด็กชายบุญช่วย
พระจันทร์ เป็นบุคคลนอกโรงงาน พ้นจากการทำงานให้โรงงานนั้นเป็นเวลานานถึง 2 ปี แล้ว

¹ ธรรมรัตน์ สุขสมธมาน, "กฎหมายเรื่องความปลอดภัยและอาชีวอนามัย,"
จดหมายข่าวสภาะแวดลอม 63 (5 พฤศจิกายน 2524) : 6-7.

แต่สารตะกั่วสะสมอยู่ในร่างกายและปรากฏอาการให้เห็นหลังจากพ้นหน้าที่ในโรงงานนั้นมาแล้ว จึงไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายแรงงานว่าด้วยค่าทดแทนแรงงาน ประการที่สองการคำนวณพิจารณาทางศาลตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยละเมิด ย่อมพิสูจน์ความรับผิดของโรงงานอุตสาหกรรมได้ยาก (โปรดดูรายละเอียดในตอนที่ 4) เฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์ระหว่างสารตะกั่วกับการเกิดโรคของเด็กชายบุญช่วย พระจันทร์ เพราะศาลอาจเห็นว่า "ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลที่เกิดขึ้น" ไกลกว่าเหตุจนไม่อาจคาดหมายได้ นอกจากนี้ค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับจากการชดเชยก็อาจไม่คุ้มกับการเสียเวลาและค่าฤชาธรรมเนียมอื่น ๆ ประการที่สามในระหว่างปรากฏอาการของโรค ผู้เสียหายย่อมต้องมียาจ่ายเพิ่มขึ้นเช่นในการรักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอื่นจำเป็นอื่นและโรคที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษนี้เป็นการบั่นทอนทรัพย์สินและเศรษฐกิจของชาติ จึงเห็นได้ว่าผู้เสียหายอยู่ในฐานะเสียเปรียบและหาได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเพียงพอไม่

ในกรณีเกี่ยวกับนี้หากพิจารณาตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนทดแทนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ผู้เสียหายย่อมได้รับการเยียวยาตามกฎหมายมหาชนส่วนแพ่งอย่างเต็มที่ กล่าวคือ

1. กรณีของมารดา นอกจากได้รับค่ารักษาพยาบาลแล้ว คณะกรรมการพิจารณาอาจพิจารณาให้ผู้เสียหายอยู่ในขั้นที่ 2 ตามหลักเกณฑ์ข้อ 2.3.2

ซึ่งสมมติว่าค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายแรงงานของบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร = 100 บาท ในเขตต่างจังหวัด = 80 บาท อัตราค่าจ้างรายเดือนขั้นต่ำของผู้เสียหาย = $\frac{100 + 80}{2} \times 30 = 2,700$.-บาท

เมื่อนำมาเข้าสู่ตรรกาคำนวณจะได้ค่าทดแทนรายเดือนความพิการหรือความเสียหายต่อร่างกายของผู้เสียหาย = $\frac{80}{100} \times \frac{50}{100} \times 2,700 = 1,080$.-บาท

ค่าทดแทนรายเดือนจำนวนตามตัวอย่างเท่ากับ 1,080.-บาทนี้เป็นเงินที่ถือว่าโรงงานอุตสาหกรรมและสังคม ใ้ให้การเยียวยาแก่มารดาของเด็กชายบุญช่วย พระจันทร์ ในการดำรงชีวิตอยู่ในประชาคมต่อไป

2. กรณีของ เด็กชายบุญช่วย พระจันทร์ นอกจากได้รับการรักษาพยาบาลแล้ว ย่อมเข้าหลักเกณฑ์ค่าทดแทนสำหรับเด็กในหัวข้อที่ 2.3.3 ซึ่งอยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทนเพื่อให้การเยียวยาแก่เด็กชายบุญช่วย พระจันทร์ โดยพิจารณาถึงความยากลำบากในการดำรงชีวิต อัตราการหยุดชะงักความเจริญเติบโตของร่างกายและสมอง ความยุ่งยากในการเลี้ยงดูและข้อพิจารณาอื่น ๆ

จึงเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย เรื่องค่าทดแทนในกรณีสิ่งแวดลอม เป็นพิเศษ ว่าด้วยกองทุนทดแทนสิ่งแวดลอมเป็นพิเศษ เป็นกฎหมายเพื่อสังคมและมุ่งเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากสิ่งแวดลอมเป็นพิเศษในประชาคม

ประการที่สอง เป็นกฎหมายที่ไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะทำเนิกรับงานพิจารณาในศาล โดยถือว่าค่าทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับจากกองทุนทดแทนสิ่งแวดลอมเป็นพิเศษ เป็นการได้รับเงินช่วยเหลืออย่างอื่นถึงแนวคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้ กล่าวคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 446-449/2510 การที่มีผู้เอาเงินมาช่วยทำศพผู้ตายมากน้อยเพียงใด จะเอามาช่วยบรรเทาความรับผิดชอบของจำเลยไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2435-2437/2516 การที่ลูกจ้างถูกผู้อื่นทำละเมิดและนายจ้างได้จ่ายเงินทดแทนให้ตามกฎหมายเกี่ยวกับนายจ้างแรงงานส่วนหนึ่งทางหากนั้น ไม่มีผลถึงความรับผิดชอบของบุคคลในการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ทำละเมิดและนายจ้างของผู้ทำละเมิดยังคงร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2455/2519 (ประชุมใหญ่) แม่โจทก์เป็นข้าราชการได้รับเงินรักษาพยาบาลบุตรผู้เยาว์ซึ่งถูกทำละเมิดจากทางราชการแล้ว ยังมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาการรักษาพยาบาลจากจำเลยผู้ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดอีกได้

ดังนั้นแม้ได้มีหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายว่าด้วยค่าทดแทนในกรณีสิ่งแวดลอมเป็นพิเศษ ซึ่งมุ่งคุ้มครองสุขภาพอนามัยหรือชีวิต โดยเฉพาะของผู้เสียหายออกใช้บังคับตามหลักเกณฑ์ประการแรกแล้ว หากเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างอื่นตามกฎหมาย

และ/หรือผู้เสียหายได้รับค่าทดแทนไม่เพียงพอ ผู้เสียหายก็ชอบที่จะนำคดีของตนสู่ศาลได้ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ว่าคดีจะเกิดประกอบมาตรา 422 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าความเสียหายเกิดจากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด" ได้อีกทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตามในหลักเกณฑ์ไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลที่กล่าวนี้ เมื่อคำนึงถึงว่าผู้เสียหายที่ได้รับพิษภัยหรือภัยอันตรายจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าหรือเป็นผู้ที่มีสถานภาพในทางสังคมต่ำกว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งรัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐย่อมเป็นตัวกลางที่ดีที่สุดในการที่จะคุ้มครองประโยชน์ของผู้เสียหายและสิ่งแวดล้อมของประชาคม ดังนั้นหากกรณีใดที่ผู้เสียหายจะไร้สิทธิให้มีการดำเนินคดีในศาลอันจะยังผลให้เกิดประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมของประชาคมเป็นส่วนรวมด้วยแล้ว กรณีเช่นนี้สมควรมีหลักเกณฑ์ให้รัฐหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐดังกล่าวอยู่ในฐานะเป็นผู้มีอำนาจฟ้องหรือดำเนินกระบวนการในศาลได้โดยอาศัยสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งแนวทางแห่งหลักเกณฑ์นี้เป็นเช่นเดียวกับที่ได้นำมาบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 39 มาตรา 40 และมาตรา 41¹ ด้วยเหตุที่ผู้ที่มีรัฐมอบหมายย่อมจะมีความรู้ความสามารถเฉพาะเรื่อง อันจะส่งผลดีในการดำเนินคดี อาทิเช่น การพิสูจน์ความเสียหายและ/หรือการพิสูจน์ถึงพิษภัยที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างหลักเกณฑ์คุ้มครองประโยชน์สาธารณะ (Bien Public) และสมาชิกในสังคมโดยมีเจตนารมณ์มุ่งให้ทุกฝ่ายร่วมกันปกป้องสิ่งแวดล้อมของสังคมและร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจจัดได้ว่า เป็นสวัสดิการของรัฐประการหนึ่ง และเพื่อให้ผู้ประกอบการอันอาจก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมเป็นพิษแก่ประชาคม เป็นคนว่า แหล่งอุตสาหกรรมและแหล่งพาณิชย์กรรม (โปรดดูรายละเอียดหน้า 51-53) ต้องเพิ่มความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น โดยต้องพยายามมิให้ผู้อื่นและ/หรือประชาคมได้รับอันตรายหรือได้รับความเสียหายเนื่องจากการประกอบกิจการของตน

¹ โปรดดูรายละเอียดของบทบัญญัติซึ่งได้แยกไว้ในภาคผนวก 6 ท้ายวิทยานิพนธ์นี้

สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในกรณีที่ถูกผู้เสียหายได้รับพิษภัยเนื่องจาก
 สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ศาลควรนำหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบที่เรียกว่า "Epidemiological
 Analysis" (โปรดดูรายละเอียดหน้า 151) มาใช้ในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่าง
 การกระทำกับผลของการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายของแหล่งอุตสาหกรรมและแหล่ง
 พานิชยกรรมด้วย

ข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้นนั้น นอกจากจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ศึกษากฎหมาย
 เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า หากได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยค่าทดแทน
 ในกรณีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษออกบังคับใช้ในประเทศไทยแล้ว จะยังความร่วมมือและสอด
 ประสานให้เกิดขึ้นกับอธิปไตยของประเทศชาติทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ
 เพื่อความเป็นธรรมและประโยชน์สุขอันพึงมีแก่สังคมเป็นส่วนรวม